

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

2
3-5

ԱՆԱՀՈՒՆԻ ԿԱՏԱԿ

Լեւոն

574

~~1122~~

~~11356~~

~~365~~

~~226~~ 2 200 9

~~№ 356~~

226

ՀԱՆՐԱՆԻՆ ԿԵՏԿ

1878

17 JUL 2008

81
574
պ.

ԱՆՆՈՒՆ ԿԱՏԱԿ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹՅՈՒՆ ՄԵԿ ԱՇԽԱՏԱԾՈՒ

Փոխադրեց Ռուսերէնից

40380
010

Գ. Չմէկեանց

1745

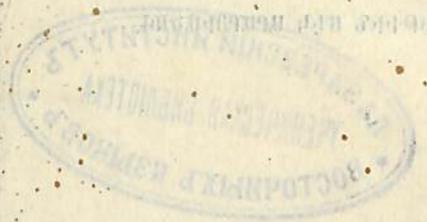
Թ Ի Ֆ Լ Ի Ս

1879

1895 100. 71

ՄԱՅՄԱՐ ԿՈՄՄՍՅՈՒՆ

Дозволено Цензурою. Тифлисъ, 8 Октяб. 1879 г

№ 572

574. 2009

Тип. И. Мартиросянца, на Орбелиан. ул. д. № 5

ԼՆԵՆՈՒՆ ԿԼՏԵԿ

ԿԱՏԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ ՄԷԿ ԱՐԱՐՈՒԱԾՈՎ

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁՆԵՔ

ԳԷՈՐԳ ԾԱՄՇԱԳԻՆԵԱՆ, ռուսացի	30 տարեկ.
ԵՂԻՍԱԲԵԹ, նորա կինը,	18 »
ԼԵՕՆԻԳ ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, նորեկ երիտա- սարը արտասահմանից,	25 »
ԿԱՐԱՊԵՏ ՂԱԶԱԽԵՑԻ, ծառայ:	17 »

Անց րը պատահում է Թիֆլիսում:

Հիւրընկալութիւն սենեակ մէկ դուռ մէջակողմէն Յուշա-
բարից աջ մէկ սրահուհան և մէկ դուռ: Դաշնամուրը, դի-
ւան, սեղան, աթոռներ, զրատեղան:

Տ Ե Ս Ի Լ Լ ԵՆ

ԳԷՈՐԳ, նստած է սեղանի մօտ և զրուս է.
ԵՂԻՍԱԲԵԹՐ զխոխուս է հայելու առաջ.

ԳԷՈՐԳ, կարդալով.

Եւ որովհետև մարմինը . . .

ԵՂԻՍԱԲԵԹ, ընդմիջելով.

Ի՞նչ: մարմին:

ԳԷՈՐԳ, շարունակելով.

Եւ որովհետև մարմինը . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Ի՞նչ մարմին, ինչե՞ր ես երազում:

ԳԵՈՐԳ, Թողնելով զքեզ:

Եղիսաբեթ, հոգիս, վերջ կը լինի թէ ո՛չ . . .
Ես պարապում եմ այստեղ գործով, շտապում եմ
վերջացնել շուտով, իսկ դու արգելում ես, ի՞նչ ես
կամենում, ասա խնդրեմ: Միթէ մի քանի բոպէ
հանդարտ կարող չես մնալ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Հանդարտ . . . ի՞նչքան ժամանակ:

ԳԵՈՐԳ

Մէկ ժամ միայն . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Այդ շատ շատ է:

ԳԵՈՐԳ

Թող կէս ժամ լինի . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Այդ էլ շատ է:

ԳԵՈՐԳ

Աւելի քիչ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Հինգ բոպէ կարելի է:

ԳԵՈՐԳ

Բաւական է . . . խնդրեմ, բաւական . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Ճշմարիտ է, չպէտք է արգելել, մարդը ուսուցիչ
է, դաս է պատրաստում, (Անցնում է բեմի միւս կող-
մը և նստում է Հանդարտ, ժամանակ առ ժամանակ ան-
Համբերութիւն է ցոյց տալիս)

ԳԵՈՐԳ, կարդում է:

Իսկ որովհետեւ մարմինը գոյանում է զանազան
հիւթերից, և ամեն մէկը այդ հիւթերից ունի իւր
առանձին էութիւնը և նշանակութիւնը ամբողջի
համար . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Գէորգ, հոգիս:

ԳԵՈՐԳ

Վերցնենք դորօրինակ ջուրը . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Հինգ բոպէ վաղուց անցաւ:

ԳԵՈՐԳ, դջելով զբէք մէկ կողմը:

Չէ, վերջապէս այդ պատիժ է:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Շատ հետաքրքիր բան է, ճշմարիտ. դու այդ-
տեղ վնթփնթա՛ քթիդ տակից, իսկ ես պիտի
լուռ նստիմ:

ԳԵՈՐԳ

Փնթփնթա՛, փնթփնթա՛. իսկ երբ դասերից կը
զրկուիմ, տեսնենք ի՞նչ կը լինի այն ժամանակ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Մէկ քանի ժամ չպարապելով իբր թէ կարելի
է դասերից զրկուիլ:

ԳԵՈՐԳ

Հաւատացնում եմ կարելի է . . . Ո՛ւր է, երա-
նի՛ չէր լինի որ ես էլ ուրիշի պէս հօրից թողած
ժառանգութիւն ունենայի, ինչպէս այն ֆրանսոզ,
ինչպէս է նրա ազգը, մէկ խօսքով այն էն իծամի-
րուքը որի շնորհքով ես արժանացայ ջո ամուսինդ
դառնալ:

ԵՂԻՍԱՍԲԵԹ

Մօսիօ Պուճպուճեան:

ԳԵՈՐԳ

Պուճ պուճ է, ինչ զահրումար է. նա որ ուզում էր նշանուել քեզ հետ և որի ձեռքից ես քեզ ազատեցի: Օ՛, եթէ ես նրա կարողութիւնը կ'ունենայի . . .

ԵՂԻՍԱՍԲԵԹ

Այն ժամանակ, ես հաւատացած եմ, աւելի խելօք կը լինէիր և զանազան մարմինների ետևից չէիր ընկնի: Գու չես սխալվում, Գէորգ, զիտես այդ պարոն Պուճպուճեանը սիրահարուած էր ինձ վրայ և իմ մայրս քիչ էր մնում համաձայնի ինձ նրան տալ, բայց . . .

ԳԵՈՐԳ

Բայց զու . . .

ԵՂԻՍԱՍԲԵԹ

Ես այդ ժամանակ սիրում էի մէկ ուրիշ երիտասարդի, որ միշտ գրում է զանազան մարմինների, հիւթերի ու սորա նման սքանչելի առարկաների վրայ, իսկ կնոջը չէ սիրում և միշտ մոռանում է նորան:

ԳԵՈՐԳ

Ինչպէ՞ս, ես քեզ չեմ սիրում:

ԵՂԻՍԱՍԲԵԹ

Ես քեզ վրայ չեմ խօսում, չը՛, բռնուեցար

ԳԵՈՐԳ

Լսիր, Եղիսաբեթ, որ ես քեզ սիրում եմ ու շատ եմ սիրում, դորանում կասկած չկայ, և զու ինքդ այդ լաւ զիտես, բայց իմ պարագմունքներս ար-

գելում են ինձ միշտ քեզնով պարապիր:

(Ստուճ է ճառան.)

ԿԱՐԱՊԵՏ

Աղա՛, մի ինչ որ թուղթ են պիրէ:

ԳԵՈՐԳ

Ի՞նչ թուղթ, ումի՛ց:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ ասում ա որ խանումի ախպէրն ա յղարկել:

ԵՂԻՍԱՍԲԵԹ

Իմ եղբայրը:

ԳԵՈՐԳ

Տուր տեսնեմ: (Ստուճ է նամակը): Տեսնենք ի՞նչ է գրում . . . դնա փայտ բեր, բուխարը վառիր:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ սհաթին: (Գուր է գնում):

ԵՂԻՍԱՍԲԵԹ

Տուր ես կարդամ:

ԳԵՈՐԳ

Կարդանք միասին: (Գրկելով Եղիսաբեթին կարդում են.) «Եղբայր Գէորգ, շուտով արի ինձ մօտ: Պետրոսեանը այստեղ է և մենք երեքով պիտի վճռենք միասին թէ ինչպէս է հարկաւոր մեզ վարուիլ այն գործի մէջ, որը մեզ երեքիս համար էլ շատ հետաքրքիր է:» (Կանչում է.) Կարապետ:

ԵՂԻՍԱՍԲԵԹ

Շարունակիր:

ԳԵՈՐԳ

Չեմ ուզում:

ԵՂԻՍԱՍԲԵԹ

Ինչպէս թէ չես ուզում:

ԳԵՈՐԳ

Որովհետև վերջացրի:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Հա. էդ ուրիշ բան է:

(Կարապետը մտնում է փայլը խոտին):

ԳԵՈՐԳ

Կարապետ, բե՛ր պալտոսս և գդակս:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ սհաթիս:

ԳԵՈՐԳ

Ես կարծեմ դու այդ յիմար «հէ էս» աւել բան չես իմանում . . . Ես կ'երթեմքս ինչ կը վերադառնամ, իսկ դու մինչ իմ . . . կարող ես կարդալ, երգել, ինչ կամենաս: (պետք բերում է պալտոն ու գդակը, հազմում է ֆեդրըն ու յետոյ մտնում է բուխարեն):

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Չմոռանաս իմ ողջոյնս և ասա մօրս որ ես վաղը կը տեսնուիմ նրա հետ:

ԳԵՈՐԳ

Փայտս . . .

ԿԱՐԱՊԵՏ, վազելով դէպք գուար.

Հլէ սհաթիս:

ԳԵՈՐԳ

Յտեսութիւն, հոգիս . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Շուտով վերադարձիր խնդրեմ, թէ ո՛չ ես կը ախրեմ:

ԳԵՈՐԳ

Իսկոյն կը դառնամ: (Կարապետին դռներում): Մինչ-

չև իմ գալը սամավարի պատրաստութիւն տես:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ սհաթիս, աղա՛ ջան:

Տ Ե Ս Ի Լ ՉԸԴ

ԵՂԻՍԱՅԵԹ ԵՒ ԿԱՐԱՊԵՏ

ԿԱՐԱՊԵՏ, բուխարի մօս.

Ժմորթիս էս քաղաքը հիլարած կ'երթայ էս Ղաղախայամայքերում կ'ապրի . . . համա Սղօէնց Ալմաստը որ թիտս ա գալի, հլէ դուում եմ պուկ գամ ըստեղից:—

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, որը նայում էր պատուհանում, դառնալով:

7 Ի՞նչ ես քեզ ու քեզ խօսում այդտեղ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ սհաթիս կը վառեմ բուխարին, խանում ջան:

9 ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Գեռ հարկաւորութիւն չկայ, քաք է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Աղէն մրսում ա:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Քիչ խօսիր,

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ սհաթիս, խանում ջան, մի կղնուի, (Լավում է դանդի ձայն):

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Կարծեմ մեր դրան զանգն են խփում:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Խաբար չեմ:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ

Մեր դրանն է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հեչա՛, հիլ արա՛ թակեն . . . էնա որ լաւ կը
թակեն կ'երթամ բաց կ'անեմ . . . չըլի թէ քուչի
խօխէքն են: (Նորեց լալում է գանդի ձայնը)

ԵՂԻՍԱԲԵԹ

Գարձեալ . . . գնա՛ դուռը բաց արա: . .

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ սնաթխ . . . էտ խօխէքը չեն, ինչոր մին-
ձաւորի՛ զրընգզրընգոց ա: (Վնում է մինչև դուռը,
գուրնայելով.) Բա՛ճ, քսո՛ք բաց է արել . . .

ԵՂԻՍԱԲԵԹ

Ո՞վ է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ՛ մին ինչ որ մարդ ա:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ

Ի՞նչ մարդ է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Խաբար չեմ:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ

Ծանօթ թէ անծանօթ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ըսխին հայի սփաթ չկայ. ուրիշ դայտի մարդ ա
ըրևում. աչկերը չուչիցն ա, խանում ջան, թէլի
վրայ կախ տուած:

ԵՂԻՍԱԲԵԹ

Երևի Գէորգին է ուզում տեսնել, ասա՛ որ տա-
նը չէ: (Վնում է ձախ կողմի դռնով:)

Տ Ե Ս Ի Լ ՅԸԴ

ԿԱՐԱՊԵՏ և ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

ԿԱՐԱՊԵՏ, նայելով դրան.

Ինչ խլէպուզ գատ ա, հէնց էն ա նի ա քշում հա՞:
(Հեռանում է բուխարի մօտ)

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, մանելով.

Ոչ ոք . . . այդ լաւ բան է. (Նայելով դէս ու դէն.)
Ա՛, վատ չէ, լաւ է, լաւ է . . .

ԿԱՐԱՊԵՏ, աւանձին.

Ես ասեմ, սա էն շուն խաղացողներից պտի ը-
լի . . . մօտ գնանք, հը՛մ հը՛մ . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, տեսնելով կարգակալին.

C'est quelque chose comme un domestique, bon.

ԿԱՐԱՊԵՏ

Խեբ ըլի, աղա . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ի՞նչ ասի՛ր . . .

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ խէբ ըլի . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Այդ ի՞նչ բարբառ է . . .

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ի՞նչն ա բարբար . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

C'est un imbécile. յիմար:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Չէ, սա էն օլբցի ա ըրևում:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Երևում է, պատուելի, որ դու յիմար ես . . .

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ՛, հլէ՛ . . . ինչ զարբին ա խօսում:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Տիկինը տա՞նն է . . .

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ի՞նչ տիկ, աղա . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Տիկին Շամշատնեան, յիմար . . .

ԿԱՐԱՊԵՏ

Խանո՞ւմը . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Յիմար, բարբարոս . . .

ԿԱՐԱՊԵՏ

Չէ, խաչով տուած ա . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ny վերջապէս, տա՞նն է քո խանումը:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հրէն, իր սրահումը . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Իսկ պարո՞նդ . . .

ԿԱՐԱՊԵՏ

Աղէն գնացել ա:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Seule, bien, գնա ն ասա տիկինին որ պարոն

Պուճպուճեանն է:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Պուճպուճեան. (Առանձին.) հլէ անուն հա': (Գը-
նում է և դառնում է.) Աղա', ասեմ որ կամեղի բան

էս բիրել . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Անասելի յիմար, գնա', քեզ ասում եմ, յայտնիր
տիկինին որ ես սպասում եմ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ սհաթիս: (Առանձին, գնալով.) Գալուդ ճան-
քան նղովի հա' . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, մենակ.

Ի՞նչ երկիր, ի՞նչ մարդիկ . . . Այստեղ մարդ
կարող է գծուիլ, մուանալ իրան . . . բարբարոս-

ներ, բարբարոսներ:

ԿԱՐԱՊԵՏ, դառնալով.

Ասի:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Քետո՞յ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ ասի էլի:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Բայց յետո՞յ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Էլ ինչ յետոյ, էն ա լօխէլ ասի էլի:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Բայց ի՞նչ պատասխանեց:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Ասաւ որ մի քիչ տիւր անես:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ի՞նչ ձևով ասիր:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ դուզ դուզ ասի թէ փէէնց թօխեա . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Այսինքն Պուճպուճեանն, յետոյ . . .

ԿԱՐԱՊԵՏ

էն ա ասի էլի . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Իսկ նա . . .

ԿԱՐԱՊԵՏ

Նա էլ ասաւ հիւս տիւր անի:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Je ne comprends pas: երբ մտար նրա մօտ, նա քնչ էր շինում:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Գիր էր կարդում . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Դիցուք դու ասիր պարոն Պուճպուճեանն: Նա իսկոյն երևի շփոթուեցաւ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Իսկի էլ չէ . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Հմ, ի՞նչ արաւ ուրեմն:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Նստեց . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Երևակայում եմ թէ ինչքան կը շփոթուէր որ իսկոյն ընկել է բազկաթուռի վրայ:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Խի՞ էր ընկնում, էն ա նստեց էլի:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Նստեց երևի այսպէս (ընկնում է տըզէքական ձևով աթուռի վրայ):

ԿԱՐԱՊԵՏ

Իսկի էլ չէ, հտենց խի՞ էր նստում. էն ա լազաթիւն նստեց էլի:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Հմ, լաւ, հեռացի՛ր:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հէ սհաթիս, էս ա խանութն էլ գալիս ա:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Լաւ, ուրեմն հեռացի՛ր. c'est elle, ça commence.

Տ Ե Ս Ի Լ 4րդ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ և ԵՂԻՍԱՔԵԹ

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Devant les gens, ծառայից կարող էր պահել, բայց իմ առաջ tête a tête, վախենում եմ և ուրախանում միևնոյն ժամանակ: Օ՛ր բախտ, ի՞նչ երջանիկ եմ . . . բայց պիտի մեծահոգի լինիմ . . . խեղճ կին, մօտենում է սարսափելի բուպէն: (Եղեաբեթը մտնում է շատ ընտան և հանդարտ ձևով):

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, առաջ վաղելով.

Լիզ . . . (Բայց նկատելով նրա սաւնութիւնը) մաղամ Լիզ . . .

ԵՂԻՍԱՔԵԹ

Ա . . . Պարոն Պուճպուճեան . . . ո՞վ կըսպասէր, վաղո՞ւց է ինչ եկել էր: (Առանձին) Ի՞նչպէս հարցնեմ թէ ինչու համար, ամօթ է: (Նորան) Նստեցէք, խնդրեմ . . . Ի՞նչ է պատահել . . . կարծես մեխած լինիք ձեր տեղը, նստեցէք, խնդրեմ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ի՞նչ դերասանուհին է, ի՞նչպէս պահում է իրան . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Ինձ փոքր ինչ զարմացնում է ձեր լուսթիւնը, պ. Պուճպուճեան, նաև ձեր այցելութիւնը անգամ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Զարմացնում է: (Սուսնձին.) Վերջապէս:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Զարմանում եմ, որովհետև ձեր արտասանման գնալուց յետոյ . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Շուտով դուք մարդու գնացիք, փոխեցիք ձեր անունը . . . մոռացաք . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Եւ ինչպէս գտաք մեր տունը:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Շատ հեշտ, որովհետև ես երէկ ձեր մօր մօտ էի:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Զարմանում եմ, ինչի՞նչ նա ինձ չասաւ այդ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ես խնդրեցի որ չասէ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Դո՞ւք, և ինչո՞ւ համար:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Նրա համար որ կամեցայ մտնել յանկարծ, զարմացնել, շփոթել ձեզ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Ի դուր . . . եթէ իմանայի ձեր գալը՝ ես մար-

դու տանը կը պահէի . . . Թէև դուք տեսել էք նորան, բայց ես կը վերանորոգէի ձեր ծանօթութիւնը, կը մօտեցնէի ձեզ նրա հետ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ի՞նչպէս: (Ծիծաղ.) Դուք կը կամենայիք մեզ մօտեցնել միմեանց հետ. դուք կը կամենայիք ինձ ներկայացնել նրան:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Պարզ բան է . . . - ես յոյս ունիմ որ դուք կ'այցեցիէք մեզ շուտ շուտ, իբրև մեր հին ծանօթ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ես այցելեմ ձեզ, շուտ շուտ . . . դուք այդ ցանկանում էք . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Խնդրում եմ և յուսով եմ . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, առանձին.

Օ՛, դերասանուհի, (Նորան.) Շատ ուրախ եմ. միայն չգիտեմ . . . մտածեցէ՛ք . . . դուք հետեւանքից չէ՞ք վախենում . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Հետևանքից . . . ես ձեզ չեմ հասկանում:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ես մարդ եմ . . . ես երաշխաւոր չեմ կարող լինիլ . . . որովհետև իմ մէջ կայ այնքան դրամատիզմ . . . այնքան հօգի . . . ոյժ, energie . . . Ես վախենում եմ մեր յարաբերութիւնների մասին:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Մեր յարաբերութիւններն . . . դուք ինձ զարմացնում էք:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Տանջուել հանապաղ, ամէն մէկ բողոքի, ուրիշների և նրա առաջ . . . Այդ սարսափելի բան է. Ես ձեզ խղճում եմ, ճշմարիտ: Մի՞թէ դուք կը տանիք այդ ընտանեկան գաղտնի դրաման . . .

ԵՂԻՍՍԲԵԹ

Ձեր խօսքերը հանելուկներ են ինձ համար . . . Դուք ինձ վախեցնում էք, ճշմարիտ. բա՛ց, ասէք ձեր միտքը, ի սէր Աստուծոյ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ուրեմն ես պիտի ճշմարիտն ասեմ: — Ճակատագիրը իզուր մտանցրեց ձեզ ինձպիսի մարդու հետ . . . կարո՞ղ էք արդեօք պատերազմել. ա՛խ ցաւում եմ, ցաւում եմ ես ձեզ համար:

ԵՂԻՍՍԲԵԹ

Ի՞նչ է պատահել ձեզ. ասացէք խնդրեմ (Աւանձին.) Չլինի թէ ցնորուել է:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Լսեցէ՛ք ուրեմն. Ձեզ յայտնի է արդէն թէ դուք ինչ էիք ինձ համար. բայց դուք ինձ լաւ չէիք ճանաչում: Հիմա ես կը խոստովանիմ ձեզ ամէնը: Իմ ամբողջ կեանքս եղել է և կը լինի ամենազօրաւոր, ամենաարտասուելի և սիրտ պատառոտող գրամա:

ԵՂԻՍՍԲԵԹ

Ինչի՞ն են հարկաւոր այդ բաները. ուրիշ աւարկայի վրայ խօսենք, խնդրեմ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ո՛չ, այսօր կամ երբէք . . . Մէկ ժամանակ ես

ծանօթացայ մէկ գեղեցիկ ընտանիքի հետ. նորանում ես յոյս ունէի գտնել իմ երջանակութիւնս, որը պարունակվում էր մէկ գեղեցիկ հրեղէն աղջկայ մէջ, որին ես սիրեցի նրա պարզ հոգու համար. . . ժամանակը և մայրն այդ աղջկան մօտեցրին մեզ: Այդ օրիորդը սիրում էր ինձ:

ԵՂԻՍՍԲԵԹ, ՂԼԻՆ ԸՆԿՆԵԼՈՎ և ՂԱՐՄԱՆԱՅՈՎ

ԸՆԴՄԻՋՆՈՒՄ Է՛ ՆՈՐԱՆ.

Ի՞նչպէս:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Այսինքն այդ բանը օրիորդը չէր խոստովանել ինձ, բայց նորա աչքերը և մէկ քանի տոմսակները համոզեցին ինձ որ ես կարող եմ յուսալ: Յանկարծ ես հիւանդանում եմ: Ոսկրացաւը քիչ է մնում ինձ գերեզման տանէ, բայց բժիշկները ինձ տաք ջուր են ուղարկում: Ես ճանապարհ եմ ընկնում այդ հիւանալի օրիորդի պատկերը սրտումս, և նրա տոմսակները գրպանումս: Երկինքը և ջուրը վերանորոգում են իմ առողջութիւնս: Ես դառնում եմ իմ հայրենիքս և ի՞նչ եմ տեսնում: Խորամանկ օրիորդը մարդու է գնաղել:

ԵՂԻՍՍԲԵԹ

Ես չեմ հասկանում թէ ի՞նչի էք այդքան երկար ու բարակ պատմում ինձ այդ բանը, բայց այնու ամենայնիւ ցաւում եմ ձեր վիճակի վրայ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, ՎԼԵ ԿԵՆՏՈՎ

Դուք ցաւում էք, իսկ հիմա շքեմ ունէ է. Պիտի ցաւէիք առաջ, Այդ օրիորդը զո՞ք էիք:

1010 / 574-2009 / 40380

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, կեղծելով:

Ե՞ս, մի՞թէ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Գուք, որ քամբախտացրիք իմ գոյութիւնս, ըսպանեցիք իմ երիտասարդութիւնս, ամբողջ իմ կեանքս, ասում եմ: Այստեղ այս կոտորած սըրտիս, ձախ գրպանումը ողջ են ձեր նամակները: Նոքա իմ զէնքն են և ի՞նչ զէնք, հասկանո՞ւմ էք... Գուք զիտէ՞ք որ այդ թալիսմանի զօրութիւնը կը հպատակեցնէ մարդուն ամուսնացած կնոջը: Նա այնուհետև դառնում է այդ մարդու աղախինը, խաղալիկը, որ նա կարող է շրջել որ կողմն ուզենայ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Խելագարուե՞լ էք ինչ է, այդ նամակները ես գրել եմ իմ մօրս կամբով:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Առաւել վատ, որովհետև նա ևս պիտի մասնակից լինի այդ գրամային:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Այդ նամակների մէջ ոչինչ այնպէս բան չկայ...

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Փոյթ չէ, այդ նամակները ինձ մօտ են: Ես չեմ ցոյց տա, կ'ակնարկեմ ձեր ամուսնուն:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Եւ նա կը ծիծաղի այդ նամակների վրայ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Նա ձեզ սիրում է և նախանձօտ բնութիւն ու-

նի, իսկ այդպիսի բնաւորութեան հետևանքն է մենամարտութիւն, duel.

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Մենամարտութիւն:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Արիւնահեղ մենամարտութիւն: Եւ ես կըսպանեմ նրան անպատճառ: Նա երբէք ատրճանակ չէ վերցրած ձեռքը. իսկ ես սովորել եմ երկար ժամանակ ուղիղ արձակել ատրճանակից:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Սիթէ դուք ընդունա՞կ էք այդպիսի բանի:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ես այդպէս եմ ցանկանում, ի՞նչ է կեանքը, աշխարհս, մարդիկ. ի՞նչ է, հարցնում եմ ձեզ, ոչնչութիւնը: Այո՛, ես ձեզ հազարումէկ կրքերի մասնակից կ'անեմ: Ես կը հարկադրեմ ձեզ արտասուքների հեղեղներ թափել, ես կը ծանօթացնեմ ձեզ յուսահատութեան հետ: Ես կը ցանեմ այստեղ կռիւ, վախ, յուսահատութիւն, զուցէ և մահ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Գուք ինձ սարսափեցնում էք:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ես ձեզ ասացի արդէն որ իմ կեանքս դրամա է. վերջապէս ես կը զուարճանամ այս ընտանեկան աղմուկներով... վերջապէս ես կը դառնամ շարժող այս սարսափելի տեսարանների: Եւ ահա ինչու եմ ցաւում ես ձեզ վրայ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Բայց ի՞նչ էք կամենում ինձանից...

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ամենաշատ բան և ոչինչ . . . ես կամենում եմ
տեսնել դրամա, սաստիկ զգալ, ես սիրում եմ ձեզ
ԵՂԻՍԱՒԵԹ

Պարոն Պուճպուճեան:

Եւ դուք պիտի սիրէք ինձ, եթէ ոչ, մէկ ակ-
նարկութիւն միայն և հետևանքն է՝ մենամարտու-
թիւն, մահ և կորուստ:

ԵՂԻՍԱՒԵԹ

Մի՞թէ ճշմարիտ է:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Վկայ է Աստուած . . . մահ,
ԵՂԻՍԱՒԵԹ
Ի՞նչ սարսափելի մարդ էք եղել:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ե՛ս, ո՛ր ի՞նչ էք ասում . . .
ԵՂԻՍԱՒԵԹ, հասելով հաղիւ պահում է ծիծաղը:

Ես ինձ վատ եմ զգում:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Վա՞տ էք զգում . . . չուր չէ՞ք կամենում:

ԵՂԻՍԱՒԵԹ

Ո՛չինչ. կ'անցկենայ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ես հասկանում եմ ձեր դրութիւնը, ձեզ հանգս-
տութիւն է հարկաւոր: Ցտեսութիւն, Շուտով կը
վերադառնամ. մէկ ժամից դարձեալ ես այստեղ
եմ, ինձ հարկաւոր է ձեզ տեսնել կրկին, Միայն

խնդրում եմ զգոյշ վարուեցէք, ձեր մարդուներկա-
յութեանը, եթէ ոչ, զիտէ՞ք թէ ինչ հետևանքներ
կարող են առաջանալ:

ԵՂԻՍԱՒԵԹ

Ա՛խ, դուք այնքան բան ասացիք, այնպէս շիտ-
թեցիք ինձ, որ խօսք չեմ գտնում պատասխանե-
լու:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ինչի՞նչ են հարկաւոր խօսքերը, երբ մենք առանց
խօսելու հասկանում ենք միմեանց, մեր աչքերը
կարող են խօսել մեր տեղ: Մնաք բարեաւ . . .
Ես հասկանում եմ ինչքան դժուար է ձեզ ասել
ցտեսութիւն . . . բայց ի՞նչ անես . . . ճակա-
տագիրը . . . Մնաք բարեաւ: (Աւանձին.) Ողորմե-
լի կին, ինչ դրամատիկական դրութեան հասցրի:
(Ղուբս է գնում):

Տ Ե Ս Ի Լ ԾԵԴ

ԵՂԻՍԱՒԵԹ, միայն.

Յիմար . . . (Ծիծաղում է.) հաղիւ կարողացայ
պահել ծիծաղս . . . Բայց թէև այն տոմսակների
մէջ ոչինչ չկայ, թէև մեղաւորը մայրս է, բայց
Գէորգը . . . ո՛հ, երևի ինձ նման կը ծիծաղի միայն
և մենք միասին կը ծաղրենք այս դրամատիկա-
կան հերոսին: (Չանդի ձայն.) Նա է, լաւ ժամանակ
է . . . սկսենք:

Տ Ե Ս Ի Լ ԵՐԷ

ԳԷՈՐԳ, ԵՂԻՍԱՅԵԹ

ԳԷՈՐԳ, մտնելով.

Հեռացի՛ր պատուհանից, կը մրսես:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, պատուհանի մօտ մտածելով.

Ա՛խ . . .

ԳԷՈՐԳ

Լսո՞ւմ ես, եղիսաբեթ, հեռացի՛ր պատուհանից, քամի է . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, միևնոյն դրուժեան մէջ.

Ա՛խ . . .

ԳԷՈՐԳ

Այդ ի՞նչ է նշանակում. կատակ ես ներկայացնում, թէ կապրիդացել ես: Լաւ, լաւ, արա՛ ինչ կամիս, ես տեսայ մօրդ և եղբօրդ . . . իսկ դու ինձ չես լսում:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Ա՛խ:

ԳԷՈՐԳ

Լիզ, բաւական է յիմարանաս . . . ի՞նչ հառաչանքներ են, ինչ դարդ ունիս:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, մօտենում է մարդուն դրամատիկական ձևով.

Թօ՛րժ:

ԳԷՈՐԳ

Ի՞նչ է պատահել, դու դողում ես ու չես նայում ինձ վրայ . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, անհանդիստ և կիսակտուր ձայնով.
Չեմ համարձակվում.

ԳԷՈՐԳ

Ի՞նչ է պատահել.

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, չոքելով նորա առաջ.

Թօ՛րժ . . . ողորմիր, ողորմիր ինձ, ահա ես ծունկ ընկած քո առաջդ խնդրում եմ, ողորմի՛ր:

ԳԷՈՐԳ, ուղում է ստի կանգնացնել.

Եղիսաբեթ, գժուե՛՛ր ես ինչ է:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Թօ՛ղ մնամ այսպէս, թօ՛ղ. ես արժանի եմ իբրև յանցաւոր կին:

ԳԷՈՐԳ

Ի՞նչ է պատահել . . . Երևի մէկ բան ես խարբար եմ իմ առանձնասենեակում. հա՛ երևի մի հարկաւոր թուղթ ես ճղել . . . յաւ է, խնդրեմ, վեր կաց:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, վեր կենալով.

Գու ինձ չես ճանաչում, ողորմելի, չես իմանում թէ ինչպիսի արարածի հետ ես կապուած . . . խղճում եմ, խղճում եմ քեզ:

ԳԷՈՐԳ

Տէր իմ Աստուած . . . չուզարկեմ արդեօք բռժիկի ետևից.

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Լսի՛ր, այն ժամանակ երբ դու գնում գալիս էիր մեր տուն, որտեղ պատահեցար մէկ օրիորդի, որին կամենում էիր մէկ օր քո ամուսին անուանել, այդ միջոցին գնալ դալ ունէր այդ տանը մէկ

ուրիշը, մէկ հարուստ երիտասարդ, որին օրիորդի մայրը ցանկանում էր իրան փեսայ անուանել . . .

ԳԷՈՐԳ

Չէ, կ'ուզարկեմ բժշկի ետեկից:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Դու առաջարկութիւն արիր այդ օրիորդին այն ժամանակ, երբ քո հակառակորդը յանկարծ հիւանդանում է, քիչ է մնում որ մօտենայ գերեզմանին, բժիշկները ուղարկում են նորան տաք ջրեր՝ արտասահման: Օրիորդը ընդունում է ուրախութիւնով քո առաջարկութիւնդ և դառնում է քո ամուսին: Ի՞նչ գրամա: Բայց դու, խղճուկ, չգիտէիր որ քո սիրածը հարսանիքից առաջ դրազրութիւն է ունեցել քո հակառակորդի հետ:

ԳԷՈՐԳ

Սկսում է իրան մոռանալ, ի՞նչ քամբազողութիւն: Է՛յ, կարապետ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Ի՞նչ գրամա: Հիմա այդ հակառակորդը այստեղ է և զինուորուած այդ նամակներով կը տանէ քո կնոջդ դէպի կորուստը, Իորա հետեանքն է մենամարտութիւն, մահ և կորուստ:

ԳԷՈՐԳ

Տաքութիւնը սաստկանում է: Է՛յ, կարապետ, ո՞ւր ես:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Ե՛ս ես յանցաորս պիտի քո մահուանդ և կորուսեանդ պատճառը դառնամ . . . Ա՛հ, ի՞նչ սարսափելի դրութիւն, ես այդ չեմ կարող տանել, ես

կը մեռնիմ քո ստի տակը, խնդրելով որ դու խղճաս ու ներես ինձ: (Չորում է դարձեալ.) Թօրթ, խղճա՛, խղճա՛ ինձ:

ԳԷՈՐԳ, սաստկ.

Լիդ, ասա՛ վերջապէս, այդ ի՞նչ է նշանակում:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, չղթած դառնայով դէպի իւր

ընական խօսակցութիւնը.

Այս է դրամա, իմ ընկեր, ամենաարտասուալից, սիրտ պատռտող: սարսափելի դրամա.

ԳԷՈՐԳ

Դարձեալ, բայց ի՞նչ է նշանակում այդ քո սաճ գրաման:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Այն, ինչ որ հիմա ես ներկայացրի քո առաջդ մինեոյնն արաւ ինձ հետ քո բացակայութեանդ Պոուսպուճեանը:

ԳԷՈՐԳ

Ի՞նչպէս, ուրեմն այդ ցնորքը . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Ճշմարիտն եմ ասում: Նա այստեղ էր և ասաց որ եթէ ես չեմ կատարի նրա կամբը, նա սարսափելի բաներ կ'անէ . . . մէկ խօսքով խոտաացաւ ամբողջ դրամա:

ԳԷՈՐԳ

Բայց նամակները . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Ամենաչնչին բան . . . երկու կամ երեք հատ կը լինին և այն էլ զրաճ են մօրս խօսքերից և ոչ իմ սեփական:

ԳԵՈՐԳ

Ի՞նչպէս:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Ահա նոցա պարունակութիւնը. «պարոն, այսինչ օր մենք օպերայում կը լինինք օթեակի 14րդ համարում, եկէք, եթէ կարող էք, մայրս ձեզ սպասում է» (Ծիծաղում է):

ԳԵՈՐԳ

Եւ յիմարը կարծո՞ւմ է . . .

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, ծիծաղելով.

Գորանից դրամա շինել:

ԳԵՈՐԳ, ծիծաղելով.

Գրամա . . . ա՛հ, ի՞նչ միտք . . . սպասիր, սիրելիս, ես քեզ կը մուսաօնել տամ դրամաներ ներկայացնել: Ե՛րբ կը գայ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Իսկոյն.

ԳԵՈՐԳ

Սպասիր, աղաւնիս, ես քեզ կը ցոյց տամ թէ ինչպէս է հարկաւոր դրամաներ ներկայացնել:— Միայն դու պիտի օգնես ինձ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Կ'աչխատեմ: (Նայելով պատուհանից.) Մէկ կառք մտնենում է մեր դրանը:

ԳԵՈՐԳ

Կառք, չլինի թէ նա է:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Իսկ և իսկ:

ԳԵՈՐԳ

Լաւ, զանգը խփի՛ր խնդրեմ: (Զանգը խփում է):

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Ի՞նչ ես կամենում:

ԳԵՈՐԳ

Ոչինչ, բան եմ ուզում պատուիրել:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հինչոր աղա . . .

ԳԵՈՐԳ

Կարապետ: (Զանգը խփում են):

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ սհաթիս: (Ուզում է զնալ):

ԳԵՈՐԳ

Սպասի՛ր, այս սեղանի վրայ թէյ, շուտով:

ԿԱՐԱՊԵՏ

Հլէ սհաթիս: (Նորից լսում է զանգի ձայն):

ԳԵՈՐԳ

Գնա, բաց արա և խնդրիր որ շնորհ բերէ. ո՛վ ձուզում է լինի: (Կարապետը զնում է):

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Սրբի՛ մէկ կատակ ներկայացնենք:

ԳԵՈՐԳ

Անշուշտ, սկսինք: Հիմա ես և դու բեմ ենք դուրս եկել, վարագոյրը բարձրացաւ, տեսիլ շրդ, միևնոյն անձինք և նա.

Տ Ե Ս Ի Լ 7ԵԳ

ԱՌԱՋԻՆՆԵՐԸ Լ ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, մտնելով.

Bien, շատ լաւ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, նստած:

Ահ, պարոն Պուճպուճեան . . . բարե՛: (Պուճ-
պուճեանը մտնելով է և գլուխ է տալիս):

ԳԷՈՐԳ

Ի՞նչ յիմար դէմք է:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, ցածր:

Ես կը ներկայացնեմ ձեզ իմ մարդուն:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Հըմ, (Ուրախ) Լաւ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, վեր կենալով:

Ժօրժ, այս պարոն Պուճպուճեանն է, որի հետ
դու պիտի պատահած լինիս մեր տանը, մէկ տա-
րի սորանից առաջ:

ԳԷՈՐԳ, ձեռք տալով:

Ես շատ ուրախ եմ վերանորոգելու ձեզ հետ մեր
հին ծանօթութիւնը:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Պատիւ եմ համարում: (Առանձին.) Ի՞նչ զրամա է:

ԳԷՈՐԳ

Ես այնքան լսել եմ ձեր մասին, որ առանց ծա-
նօթ լինելու յարգում էի ձեզ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ես ես իմ կողմից: (Առանձին.) Ի՞նչ զրամատի-
կական զրութիւն է:

ԳԷՈՐԳ

Իմ կինս այնքան խօսել է ձեզ վերայ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, տաքացած:

Ձեր կի՞նր: (Չսպելով իրան.) Շատ բնական է:
Հին ծանօթութիւնը, սովորութիւնը . . . կապը:

բարեկամութիւնը հըմ . . . հըմ . . . (Առանձին)
Ինչպէս տանջելիս պիտի լինի խեղճը այս րոպէում:
ԳԷՈՐԳ

Ի՞նչ էք կանգնել, նստեցէք, խնդրեմ, ես յուսով
եմ որ յիշելով անցեալը դուք չէք մերժի ձեր բա-
րեկամութեանը մասը և ինձ համար:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Շատ ուրախ եմ: (Առանձին.) Ողորմելի ամուսին,
խեղճը ոչինչ չէ կասկածում:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Ժօրժ, ինչի՞ պարոն Պուճպուճեանին պապիրոս
չես առաջարկում:

ԳԷՈՐԳ

Ա՛խ, ներեցէք . . . չէ՞ք կամենալ սիգար:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ուրախութեամբ:

ԳԷՈՐԳ

Ընտիր, լաւ հալանի սիգար է . . . խսկոյն բե-
րեմ . . . ես ինքս չեմ ծխում, բայց ունիմ բարե-
կամներիս համար, խսկոյն: (Գնում է աջ):

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, առանձին:

Բարեկամ, ի՞նչ զրամա է . . . Յարմար ժամա-
նակ է. մենք մենակ ենք: (Նշխարելովին.) Այն ըս-
պէէից ինչ ես թողի ձեզ, դուք առաւել գեղեցկա-
ցել էք:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, կեղծելով:

Կամաց նա կը լսէ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Թո՛ղ լսէ, լսէ նաև ամբողջ աշխարհը:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Անգր'ւթ, դուք ինչ չէ՞ք խնայում:
ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ես միայն սիրում եմ ձեզ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ
Կամաց, աղաչում եմ:
ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ղաղը այստեղ եմ, աշխատեցէ՛ք . . . մենակ
լինելու, հեռացրէ՛ք ձեր մարդուն:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, առանձին.

Լի՛րբ. (Նորան.) Ի՞նչ էք կամենում:
ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Երեկոյեան ժամը վեցին ես այստեղ կը լինիմ:
ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Խղճացէ՛ք, խղճացէ՛ք:
ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Եթէ ոչ, ես կը ցոյց տամ ձեր նամակները:
ԵՂԻՍԱՅԵԹ, կեղծեալ սարսափով.

Աստուած իմ . . . կը սպասեմ:
ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Մենա՛կ:
ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Մենակ. (Տղմուկով)
ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, առանձին.

Oh, quel drame! (Բռնում է ձեռը և համբու-
րում է: Մտնում է Գէորգը):

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, հեռանալով նորանկց.

Մարդս, մարդս:
ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, հեռանալով.

Հըմ, հըմ, հըմ (Առանձին.) C'est ce qu'on appelle

une histoire.

ԳԷՈՐԳ, առանձին.

Բրավո', ի՛նչ լաւ դերասանութիւն է անում:
(Պուճպուճեանին.) Ահա և սիգարը:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, վառում է և զնում է բեմի
առաջակողմը.

Շնորհակալ եմ, merci bien, monsieur.

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, անցնելով մարդու կողքից.

Ինչի՞նք են թէյն ուշացնում . . . Հաւանքում ես:
ԳԷՈՐԳ

Աննաման:
ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ի՞նչպէս յիմարացնում է մարդուն: (Կպցնելով
սիգարը.) Պէտք է ասած որ լաւ սիգար է: (Կարտակե-
տը մտնում է չայի երեկէններով, այսինքն երկու չայնեկ,
երկու բամակ, մէկ թաս)

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Ահա և թէյը . . . Այստեղ զի՛ր, լաւ, զնա՛: (Մո-
տնում է չայի սեղանին):

ԿԱՐՍՊԵՏ, գնալով.

Հիէ սհաթիս: (Գնում է):

ԳԷՈՐԳ

Լիզ, թող ես ածեմ թէյը:
ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Այդ ի՞նչ ցանկութիւն է:
ԳԷՈՐԳ

Այնպէս կամենում եմ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Լաւ, եթէ կարող ես:

ԳԷՈՐԳ

Կը տեսնես:

ԵՂԻՍԱՒԵԹ

Կը տեսնենք:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Այ դերասանուհի. թող մեր թատրոնասէրները սորան բեմ դուրս բերէին . . .

ԳԷՈՐԳ, լծէյ անելով.

Ասացէք խնդրեմ, պարոն Պուճպուճեան, քնչպէս ժամանակ անցկացրիք արտասահմանում . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, ծանր քայլով մտնելով դիւանին.

Միշտ և ամեն տեղ տխուր, տխուր անգամ ի-տալիայի միշտ իստակ երկիւքի տակ, սիրտս միշտ սառը, և հոգիս մութ ինչպէս գերեզման:

ԳԷՈՐԳ

Ինչի՞, ասացէք խնդրեմ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, մտնելով է այնքան որ կանգնում է Գէորգի բազկաթուռի ետեւը.

Այո՛, իմ ամբողջ կեանքս, պէտք է ասել, անընդ-հատ դրամատիկական շղթայ է:

ԵՂԻՍԱՒԵԹ, նրա աղանջում.

Լուսցէ՛ք, խնդրեմ. կարող է զլիսի ընկնել և ես կորած եմ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, ցածր նմանապէս.

Միամիտ եղէք: (Գէորգին.) Երբ և իցէ ես կը պատմեմ ձեզ իմ անցեալը:

ԳԷՈՐԳ

Շատ շնորհակալ կը լինիմ, որովհետեւ ես ինքս սիրում եմ դրամատիկական բաներ. ես զգում եմ որ ինքս ընդունակ եմ մէկ որ և իցէ դրամայի հերոս լինելու: Ո՛րքան բաւականութիւն է տալի, զորօրինակ, զգալ ատելութիւն դէպի մէկը, վրէժ առնել մէկից

մէկ չնչին բանի համար, սիրոյ նախանձից: Մէկ հայեացքի համար միայն տեղնուտեղը սպանել հա-կառակորդին. ի՛նչ դրամա է, ի՛նչքան բաւակա-նութիւն.

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, հեռանալով առանձին.

Je commence a craindre, վատ բան է:

ԵՂԻՍԱՒԵԹ, ցածր.

Բրավօ, Գէորգ, հիանալի է:

ԳԷՈՐԳ

Ես ես կը պատմեմ ձեզ մի ժամանակ, թէ ինչպիսի դրամատիկական դրութեան մէջ եմ գտնուելի ես իմ կեանքիս մէջ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Շատ ուրախ եմ, շատ ուրախ. (Առանձին.) Շատ կարելի է որ այսպէսով մենք կը հասնենք ողբեր-գական դրութեան:

ԳԷՈՐԳ

Ահա և թէյը պատրաստ է . . . Ա՛ն քո թասը:

ԵՂԻՍԱՒԵԹ, վերցնելով.

Շնորհակալ եմ:

ԳԷՈՐԳ, տալով բաժակը.

Կը հրամայէ՞ք, պարոն Պուճպուճեան:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, վերցնելով.

Շնորհակալ եմ:

ԵՂԻՍԱՒԵԹ

Լիմոն կամ սեր չէ՞ք կամենալ:

ԳԷՈՐԳ

Կամ քաղցրաւենի:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, ճաշակելով.

Ոչ մէկը, ոչ միսը և ոչ երրորդը: Աւելորդ բա-

ները փչացնում են թէյի ճաշակը, մանաւանդ այսպիսի թէյի:

Չեր ասածը ես քաղաքավարական խօսքի տեղ կ'ընդունէի, եթէ իմ կինն լինէր թէյ ածողը, բայց ճշմարիտ որ լաւ թէյ է: (Խմում է):

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Երևում է իսկոյն, որ դուք սիրում էք թէյը, որ ինքներդ էք պատրաստում:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Ընդհակառակը այս առաջին անգամն է որ դա է պատրաստում:

ԳԷՈՐԳ

Այդ նորանից է որ ես կամենում եմ պատուել մեր թանգագին հիւրին:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

O merci bien, monsieur! ներեցէք խնդրեմ: (Եղիսաբեթը յետ է տալի թասը մտրոտն):

ԳԷՈՐԳ

Կը կամենա՞ս էլի:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, հեռանալով:

Ե՞րբ եմ մէկից աւելի խմն:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, աւարտելով:

Այնքան լաւ թէյ է, որ ես անամօթաբար համարձակում եմ խնդրել երկրորդ բաժակ:

ԳԷՈՐԳ, վերցնելով բաժակը:

Ուրախութեամբ: (Վեր է կենում): Բոպէները թանգ են: (Սօտնելով կնոջը, ցածը.) Հիմա ես եմ բեմ դուրս գալի: (Կանգնում է բեմի մէջտեղը տրագիկական ձևով): Աղօթք արէք:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Comment!

ԳԷՈՐԳ

Աղօթք արէք:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ինչպէ՞ս թէ աղօթք անեն:

ԳԷՈՐԳ

Ինչպէս որ աղօթք են անում մահից առաջ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Այդ ի՞նչ է նշանակում:

ԳԷՈՐԳ

Այն որ ես բուրբը գիտեմ . . . Ա՛ պարոն, դուք իբրև նոր Դօն Ժուան ներս էք պրծնում խաղաղ ընտանիքի մէջ և ցանում էք արտասուք, կռիւ և յուսահատութիւն, Դուք այստեղ դրամաներ էք ներկայացնում, պատուաւոր կնոջ անունը խաղաղիկ էք շինում: Դուք խոստանում էք մենամարտել նրա ամուսնու հետ: Չեղ համար կեանքը գին չունի, մեռէ՛ք ուրեմն:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ի՞նչ էք կամենում ասել:

ԳԷՈՐԳ

Այն որ ընկի՛ր և մեռի՛ր:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Հասկանում եմ . . . Ժամը, տե՞ղը, ի՞նչ զէնքով: (Աւանձին.) Ծախել է ինձ:

ԵՂԻՍԱՅԵԹ, ընկնելով երկուսի մէջ:

Մենամարտութիւն, խղճացէ՛ք, խղճացէ՛ք . . .

ԳԷՈՐԳ

Հանգստացի՛ր, դա միմիայն կը մեռնի:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ.

Ինչպէս թէ միայն.

ԳԵՈՐԳ

Առանց դուրս գնալու այստեղից.

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ.

Այդ կը լինի բռնադատութիւն.

ԳԵՈՐԳ

Դուք կը մեռնիք առանց բռնադատութեան, հանդարտ, գեղեցիկ մահով, և ի՞նչ հիանալի դրամա կը լինի: Երիտասարդ հասակով, նիհար դէմքով, բայց և լի կեանքով, ման եկած արտասանմանի բոլոր հիւրանոցները, բայց դարձած իւր հայրենիքը յիմար տեսքով, յանկարծ ուրիշ տանը, իւր սիրած կնոջ ներկայութեամբ, դարձնելով նորան նրա նամակները, մեռնում է անսպասելի մահով:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, յետ ընկնելով.

Ի՞նչպէս:

ԳԵՈՐԳ

Մի՛ վախենաք, ես ձեզ չեմ ծեծի, թէև լաւ ապտակների էք արժանի, դուք կը մեռնիք իսկոյն:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ես . . . օգնեցէ՛ք, o mon Dieu!

ԳԵՈՐԳ

Ի դուր էք աղաղակում, ես վերջ տուի ձեր զըրամային, այս բաժակի միջոցով:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ես վախենում եմ հակահանալ:

ԳԵՈՐԳ

Թո՛յն . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, սաստիկ վախեցած.

Թո՛յն . . . թո՛յն . . . բժիշկ, ի սէր Աստուծոյ, բժիշկ կանչեցէք . . . Ի՞նչպէս, դուք ինձ թունաւորեցի՞ք, ո՛հ, ես մեռնում եմ . . . բռնեցէ՛ք ինձ . . . բժիշկ, բժիշկ: — Այո, այո՛, ես զգում եմ թոյնի զօրութիւնը . . . Ի՞նչ անեմ հիմա . . . օգնեցէ՛ք, աղատեցէ՛ք: (Կնկնում է դիվանի վրայ.) Ո՛հ, ես մեռնում եմ:

ԳԵՈՐԳ

Կը կամենաք ասիլք:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Կամենում եմ, կամենում եմ, սաստիկ կամենում:

ԳԵՈՐԳ

Նամակները . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Ահա՛, ահա՛, (Վնտուում է զըզանում): Ո՛ւր են, չկայ . . . բժիշկ . . . վա՛յ . . . ահա՛, կարծեմ այս է:

ԳԵՈՐԳ

Այդ է . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Խղճացէ՛ք, ղեղթափ ճարեցէ՛ք . . . վա՛յ (Կալելով չայի երեղէններին) Ա՛յի, աղատ եմ այժմ: (Ածում է կաթը բաժակում խառնում է ջրէ հետ և խմում է:)

ԳԵՈՐԳ, ծիծաղելով.

Գրամա խաղալը կը մոռանայ այսուհետև:

ԵՂԻՍԱՍԵՆԹ

Խեղճ ողորմելի: (Մեծաղում են երկար ժամանակ)

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ, իրան գալով.

Ինչի՞ վրայ էք ծիծաղում, ինչ ծիծաղիլ բան

կայ . . . դուք չէք խղճում:

ԳԷՈՐԳ, աւելի սաստիկ ծիծաղելով . . .
Նրա վրայ ենք ծիծաղում որ այս ամենը կատակ էր և ոչինչ թոյն չկար:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ
Ի՞նչպէս . . . մի՞թէ . . . ուրեմն ես կ'ապրեմ և չեմ մեռնի:

ԳԷՈՐԳ
Ո՛չ, ո՛չ, դուք դեռ երկար ժամանակ խտտած կը ման գաք ձեր մօրուքը, ինձ միայն այս նամակներն էին հարկաւոր:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ
Հա՛ . . . (Ս.աւանձին.) Ի՛նչ յիմար գրութիւն (Բարձր ծիծաղելով) Ի՛նչպէս շուտով հասկացաք ինձ, ես ինքս էլ հանաք էի անում, ճշմարիտ, հանաք էի անում:

ԳԷՈՐԳ
Ճշմարիտ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ
Ճշմարիտ, այդ իմ սկսած հանաքն էր և դուք շարունակեցիք:

ԳԷՈՐԳ, աւանձին.
Ողորմելի՛:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ
Միայն ոչ ոքին չասէք խնդրեմ:

ԳԷՈՐԳ
Չեմ ասի, և ես ուրախ եմ որ այդ յիմարութիւններիցը դուրս եկաւ կատակ . . .

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ
Որի անունը կը լինի . . .

ԳԷՈՐԳ
ԱՆԱՆՈՒՆ ԿԱՏԱԿ:

ՊՈՒՃՊՈՒՃԵԱՆ

Տիկին, իմ վարմունքս խնդրեմ
Համարեցէք մի կատակ բան.

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Պարոն, ձեր կարծիքին ես եմ
Բողոքովին միշտ համաձայն,

ԲՈՒՈՐԸ ՄԻԱՍԻՆ

Երեքս էլ թող մէկտեղ ուխտենք)
Իրար բարեկամներ լինենք) Կըլնէ:
Պատիւ և սէր մենք չը խնայենք)

ԵՂԻՍԱՅԵԹ

Իսկ ձեզանից, ո՛վ պարոններ,
Լինեք ներողութիւն կը խնդրենք.

ԲՈՒՈՐԸ ՄԻԱՍ Ն

Թէ որ մի մեծ պակասութիւն
Նշմարեցիք այս մեր խաղում:

ՎԵՐՁ

II.

ԹԱՏՐՈՆԱԿԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

«Փորձ» ամսագրի վերջին հոկտեմբ ընդհանուր համարում տպուած է «Հայկական թատրոնի անցեալը» վերնագրով մէկ յօդուած, նուէր կարնոյ Հայոց թատերական բնկերութեան, կարգացած դասախօսութիւն կարնոյ մէջ 15 յունիսի 1879 թ.

Այդ յօդուածը մենք կարգացինք մեծ ուրախութիւնով և կը ցանկանայինք որ այդպիսի ընտիր յօդուածներ՝ վերաբերեալ հայ թատրոնի գործունէութեան, շուտ շուտ երևային մեր մամուլի մէջ:

Նախ քան թէ յայտնենք մենք մեր կարծիքը վերաբերեալ այդ յօդուածին, հարկաւոր ենք համարում առաջ բերել կարճաւօտ ձևով նորա պարունակութիւնը*:

Հին ժամանակները դեռ ևս, ասում է յօդուածագիրը, Հայերը ունէին ինքնուրոյն վիպական առածներ, որոնցից մէկի մասին վկայում է Պլուտարքը իր կրասոս վարքագրութեան մէջ, յետոյ փայտակուիւի, մուշտէկուիւի, քարաձգութեան, պարբունելու և աստղիկութեան, նաև վիպասանութեան ձևով պահպանել են իւրեանց մէջ հրապարակական խաղերի նշանակութիւնը. որոնց նշանները

* Սանկացոյցներին ընդարձակօրէն տեղեկանալ այդ գեղեցիկ յօդուածի հետ, առաջարկում ենք կարգաւ մանրամասն «որձ» ամսագրի մէջ հոկտեմբերի՝ ներկայ տարւոյ համարում:

մինչև այսօր երևում են Թիֆլիզում, Շամախում, Լոռում, Երևանու գիւղերում, Մուշ, Վան, որտեղ դեռևս պահպանվում են ազգայնութեան կեանքն ու տարերքն:

Նմանապէս, ինչպէս վկայում է Տրդատ Բագրատունին, նախնի հայոց մէջ եղել են երգիչներ և երգչուհիք, որոնք երգաբանում են եղել «քջազն ազատանուոյն տարին ու տարիանքը, զօրն ու զօրութիւնը, գեղն ու գեղութիւնը» և այլն:

Յետոյ Քրիստոնէութիւնը ինչպէս և Հռովմէական աշխարհի մէջ կուսապաշտութիւնից մնացած այդ տեսակ աւանդութիւնները փոխարինեց համեմատ իւր ուղղութեան, ինչպէս Տարոն գաւառի աստղիկները տեղի տուին Քրիստոնէական հոգևոր երգիչներին, հրապարակական հոսկիտութիւնը խափանուեց իբրև մեղք, կենդանի վիպասանութեան տեղ ըռնեց սրբոց զրոյցները և այլն և այլն:

Այդպէս հետեւելով մի առ մի պատմական երեւոյթներին, պատուելի հեղինակը, հասնում է մինչև «Լա Լօզանտիէրա» այսինքն Պանդոկպետունի անունով գրուածքի խտալացի Գօլտօնի խտալերէն ներկայացմանը, իզմիրի նորահիմն Հայոց ուսումնարանի մէջ, աշխատութեամբ Անդրէաս Փափազեանցի, 1836 թուականին:

Հասնելով այն երևոյթին, որ Պէշիքթաշեանի, Հէքիմեանի, Գուրեանի օղբերգական գրուածքների պեղուն հայոցն է, անուններն և տեղերն նոյնպէս, բայց կեանք, բարք, բնութիւնք, օգի, շարժուածք, խօսուածք, հագուստ, պատկեր, բեմ, ձև խօսելու և շարժելու ամէնն էլ եւրոպական են և

տեղական և ոչ ասիական կամ բուն հայկական», հեղինակը նշմարում է որ Արևմտեան, այսինքն Պօլսոյ հայերը, չունին ինքնուրոյն հայի կեանքից, հայի որով ոչ մի թատերական գրուածք թէ պատմական և թէ ներկայ կեանքից, այսինքն տեղական կեանքից: Եւ, ինչպէս իրաւացի նկատում է հեղինակը, ուրիշ կերպ և չէր կարող լինել որովհետեւ Պօլսոյ հայերի կեանքը սկզբում միշտ ենթակայ է եղել օսմանցւոց կեանքին, սովորութիւններին, առտնի կեանքի եղանակներին և ձևերին, անգամ մայրենի լեզուն տեղ է տուել օսմանցւոց լեզուն, իսկ յետոյ նա ենթարկուել է եւրոպացւոց ազդեցութեան, գլխաւորապէս ֆրանսիացւոց և իտալացւոց, որոնցից և սկսել են ուսանել և թարգմանել թատերական խաղեր: Սորանից յետոյ հեղինակը դառնում է գէպի Արևելեան հայերը, գէպի մեզ, այսինքն թիֆլիզի թատերական գոյութիւնը և համեմատելով մէկը միւսի հետ, գտնում է որ մենք կովկասաբնակ հայերս առաւել պահպանել ենք մեր մէջ հայի բնաւորութիւնը, նորասովորութիւնները, կեանքի եղանակն, որովհետեւ մենք միշտ կից ենք եղել Հայաստանին և այդպիսութիւնով մեր թատրոնական խաղերը թէ պատմական և թէ տեղական կեանքից վեր առած կրթում են իւրեանց վերայ առաւել ճշտութիւն, առաւել՝ այսպէս ասել՝ հայութիւն:

Այսպէս հեղինակը մի կարճառօտ տեսութիւնով նկարագրում է թատրոնի անցեալը և ներկան թէ Արևմտեան և թէ Արևելեան հայերինը: Համակրելով բոլորովին պատուելի հեղինակի յայտնած

կարծիքներին, մենք չենք կարող զանց առնել մի մտք, որը մեր հասկացողութիւնով ամբաստանում է ճշմարտութեան դէմ:

Պատուելի հեղինակը հաւատալով հայ թատրոնի յաջողութեանը ապագայում, գտնում է մի մեծ թերութիւն, այն է որ մենք հայերս, առաւելապէս Պօլսոյ հայերը նախապատուում ենք թարգմանութիւնները տեղական պիեսներից, որով կարող ենք ընկնել սխալման մէջ և վնասել դորանով հայ թատրոնի ուղղութեանը:

Ճշմարիտ է որ թէ տեղական և թէ պատմական պիեսները կարող են առաւել նպաստել թատրոնի յաջողութեանը, առաւել շատ օգտակէտ հայութեան համար մտքեր կարող են արծարծել ժողովրդի մէջ, բայց պէտք է ունենալ այդ տեսակ պիեսներ այնքան կատարեալ, ինչքան պահանջում է առողջ դատողութիւնը, արհեստը և գիտութիւնը: Իսկ, ինչպէս խոստովանում է հեղինակը, այդպիսի գրուածներ մենք ունենք միայն մէկ քանի հատ տաղանդաւոր պ. Սունդուկեանցի և հանգուցեալ Տէր Գլբրիգորեանցի գրչի տակից դուրս եկած, որոնք տարաբախտապէս միայն հասկանալի և ձեռնտու են միայն մեզ, կովկասաբնակ հայերիս համար:

Յայտնի է որ ոչ մի ազգութեան թատրոն, ոչ մի երկրում չի սկսել իւր գոյութիւնը առանց ուրիշներից վերցրած օրինակի և չի կատարելագործուել իսկոյն առանց մէկ երկար փշոտ ճանապարհ անցնելու, ամբողջ մէկ կամ երկու դար տեւելուց յետոյ:

Թէ մօտաւոր անցեալում և թէ ներկայում ֆը-

րանսիացուց թատրոնը եղել է և կը լինի գուցէ շատ երկար ժամանակ ուղեցոյց ամեն ազգերի թատրոնների, անգամ գերմանացուց, այդ բաղմա- թիւ ու կատարեալ կուլտուրային ազգի թատրո- նինը:

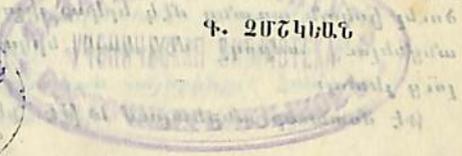
Սկսենք անգամ Անգլիայից, որը եթէ չծնէր Շէկսպիրին, գուցէ Ֆրանսիան չստեղծէր Մօլիեր և Ռասինը, չլինէին սոքա, գուցէ չէին երևալ եր- կու հզօր և հսկայ թատրոնական հանճարները՝ Գեօտէն և Շիլլերը:

Ուրեմն Ֆրանսիան հետեւել է Անգլիային, Գեր- մանիան Ֆրանսիային ու Անգլիային, իսկ մենք մեծ ազդուժեանց հետ կից ապրող թզուկաձև ազ- գութիւններս, հետևապէս պիտի դիմենք այդ ազ- գութիւններին և առնենք նորանցից օրինակ:

Քանի որ չունինք ինքնուրոյն կատարեալ թատ- րոնական գրուածներ, հարստացնենք մեր ընկեր- տուարը (կատարեալ) թարգմանութիւններով, ո- րոնք՝ յուսով պիտի լինենք, որ կը ստեղծեն կա- տարեալ ինքնուրոյն գրուածներ, կը ծնեցնեն տա- ղանդաւոր հեղինակներ ու դերասաններ:

Վերջացնելով մեր խօսքը, կրկնում ենք, որ շատ գո՛ւ և ուրախ կը լինէինք եթէ պ. Աղաբեգեանի գեղեցիկ գրուածքի նման տեսութիւններ շատ ե- րևային, որոնք շատ ազդու կերպով պիտի նպաս- տեն մեր մանուկ հայ թատրոնի յաջողութեանը:

Գ. ՉՄՇԿԵԱՆ

« Ազգային գրադարան

NL0153181

